

P. Fidél Jurčovič, OFM: Smiať sa zakázané?

Vyd. Juraj Mrocek v Bratislave,

Ilustrácie: brat Vaurinec OFM

Formátom útla knižka s necelou stovkou strán – to je kopa smiechu od pátra z rehole františkánov.

P. Fidél Jurčovič OFM sa narodil 17. 7. 1916 vo Vištuku, študoval na gymnáziu v Trnave a Malackách, kde vstúpil do rehole františkánov. Teológiu študoval v Bratislave a Ríme, tam bol aj vysvätený v r. 1943. Prednášal na teologickom františkánskom učilišti v Žiline. Vo februári 1950 získal doktorát teológie, ale vzápätí v marci bol odsúdený na tri roky väzenia (aj do uránových baní). Od januára 1955, keď bol prepustený, pracoval až do dôchodku v občianskych zamestnaniach. Ako kňaz mohol pôsobiť až od r. 1968, no hneď v nasledujúcom roku sa dostal do Ríma, kde ho vrchné predstavenstvo OFM zvolilo za provinciála Slovenska. Bol ním do r. 1993, a tak sa stal najdlhšie úradujúcim provinciálnym ministrom v histórii františkánov. Od r. 1993 žije vo františkánskom kláštore v Trnave ako jeden z bratov a – píše. P. Jurčovič má 88 rokov, z toho 72 rokov prežil vo františkánskej reholi ako brat Fidél. Pri krste dostal meno Ambróz. „Amputácia pravej nohy dňa 14. augusta 2002 hlboko zasiahla do môjho života. Svet sa mi zúžil na celu v trnavskom kláštore. Odkázaný som na invalidný vozík a na celodennú opateru. Vďaka Bohu, že tá opatera je skutočne bratská, ochotná a láskavá. I to prispieva k tomu, že svoj údel prijímam odovzdané z ruky Božej. Strata mobility mi neodobrala chuť robiť pri stole.“ (zo záveru knihy) A neodobrala mu ani chuť smiať sa, vymýšľať a rozosmievať iných.

Knihá *Smiať sa zakázané?* obsahuje autorov portrét, Slovo na úvod, Slovo na záver, no predovšetkým 200 vtipov. „Zdravý humor, priateľský úsmev patrí do života každého človeka, aj kresťana katolíka. Najmä jeho! On nesmie chodiť so zachmúrenou tvárou ani pri skutkoch pokánia (Mt 6, 16 a) (s. 3). „V žarte sa často skrýva zrnko pravdy. Pravdu vo vtipе treba vedieť priať. Človek sa musí vedieť usmiať aj sám nad sebou.“ (s. 4) Knižka P. Jurčoviča obsahuje vtipy najmä z nábožensko-cirkevného prostredia, o čom si mnohí z nás myslia, že sa to nepatrí, ba priam je to hriešne. „Slávny spisovateľ Chesterton sa pýtal: Pane Bože, môžem si robiť žarty aj z teba? Dostal odpoveď: Môžeš, ale ak nechceš mať problémy, vynechaj z toho hierarchiu.“ (s. 4)

Záverečné stránky tejto knižocky prijme náročný čitateľ s troškou rozpakov, pretože majú obsahovo a kompozične pomerne nesúrodé časti (najmä ak zoberieme do úvahy primárny zámer knihy): autorovo Slovo na záver popretkávané citáciami, dokonca Rúfusovou básňou, no autor pridáva i verše P. Fabera s názvom *Hodnota úsmevu*.

Knižka P. Fidela Jurčoviča je však postavená na anekdotách, a tak sa spolu zasmejme, lebo smiať sa nie je zakázané. Na ukážku aspoň jeden vtip z tých 200: „Katechéta vysvetľuje chlapcom farby v liturgii. Biela znamená nevinnosť, čistotu, svätosť. Preto pápež – Svätý Otec – nosí

bielu reverendu na znak toho, aký má byť svätý. Chlapec Dodo sa ozval: Pán katechéta, vy musíte byť veľmi hriešny, keď stále nosíte čiernu reverendu!“
Gabriela Rakúsová

Štefan Jusko: Filozofia a skutočnosť

Vyd. *Interart* – Ing. V. Jalakša, *Edícia Filozofické spisy*,
Košice 2004. Ilustrácie: Pavol Klesa

Štefan Jusko je predovšetkým súčasný slovenský filozof. Na Filozofickej fakulte UK v Bratislave ukončil štúdium filozofie a estetiky. Za približne štvrtstoročie svojho aktívneho života prešiel viacerými zamestnaniami, ktoré sa vždy nejakým spôsobom týkali a dotýkali odborov, ktorým sa venoval počas vysokoškolského štúdia. Už vtedy ho zaujal predovšetkým Hegel a svoju diplomovú prácu orientoval týmto smerom. Získal titul PhDr., ale to, prirodzene, tohto činorodého človeka zďaleka neuspokojovalo. Skúmal, študoval a písal ďalej. V súčasnosti je na externom doktorandskom štúdiu, napísal desiatky esejí a štúdií i dve knihy: *Prolegomena*, (Košice 2003) a vyššie uvedená *Filozofia a skutočnosť*.

V *Prolegomenach* sa zaoberá identifikáciou jazyka, jeho možnosťami a obmedzeniami, ale je to aj esej o možnostiach slobody či oslobodenia vedomia od dogiem mysle. Skúma otázku pravdy, projekcie mysle, značku a významu, vedomia a identity, venuje sa pro-pozícii významu, myslenému a nemyslenému, metafore i interpretácii (Dona Quijota) a mnohým iným otázkam z oblasti filozofie myslenia. Ide o náročné a zaujímavé čítanie – štúdium.

O niečo útlejšia (než *Prolegomena*) je druhá Juskova kniha *Filozofia a skutočnosť* s podtitulom *Jazyk filozofie a jazyk klasickej vedy*. Ešte pred Úvodom (okrem citátu z M. Heideggera) je autorovo motto: Po *Prolegomenách* môžeme písať predikatívnym jazykom aj z úrovne jeho rámca. Služi nám na to metóda rozlišovania (medzi množinou jazyka a metajazykom, t. j. členom nepatriacim do množiny jazyka ako jej člen).

Autor si teda v prvej svojej knihe pripravil pôdu pre túto druhú. Zaoberá sa v nej jazykom a lokalitou klasickej vedy a jazykom a lokalitou filozofie: „*Je symptomatické, že prírodné vedy (tie reprezentujú metódu a definíciu klasickej vedy) sú ´rozpracované´ exaktnejšie, povedzme ako vedy o spoločnosti alebo o človeku. Prírodné vedy, hoci sú reprezentantom klasickej vedy (a mali by byť aj príkladom dogmatiky vedy), pokročili v poznávaní skutočnosti oveľa ďalej ako iné vedy (tie vnímame obyčajne ako ´vágne´, hľadajúce sa).*“ (s. 44) Ďalej autor hovorí o tzv. klasickej a o tzv. neklasickej pozorovateľovi skutočnosti, o problémoch ruptúry jazyka a skutočnosti: „*Vypovedať o bytí jazykom, ktorý používame denne ako samozrejmosť, je nevhodné a nemožné; o bytí môžeme hovoriť jazykom bytia, resp. ako reprezentan-*

ti klasického jazyka o bytí vôbec nehovoríme.“ (s. 82) Prichádza k záverom – definíciám vedy, filozofie, vedomosti a nevedomosti, rozvíja pojem logiky (klasickej, dialektickej, logiky rámca): „*Logika je nástroj mysle. Logika je systém ´uchopenia´ poznávaného. Logika je nástroj uchopenia poznávaného myslou. Logika je teda niečo, čo nám vyjavuje poriadok medzi úrovňou vedomia (povedzme bezrozmernej symetrie) a úrovňou mysle,...*“ (s. 71) Zaoberá sa metódou rozlišovania („Je veda jedna? Alebo je niekoľko úrovní vedy v ľudskom porozumení skutočnosti?) (s. 108), kvantovou teóriou, gravitačnou silou, zákonom ekvivalencie, priestorom a časom, teóriou bodu a mnohými ďalšími otvorenými problémami vedy.

Na základe exaktných pojmov z prírodných vied a na základe vedy – filozofie dostáva sa Štefan Jusko aj k témam večne aktuálnym, keď napríklad hovorí o rozume, totalite a demokracii: „*Rámcom ľudskej spoločnosti je slobodný človek, teda jedinečný človek v slobode vedomia podľa zákona prirodzenosti. A pro-pozíciou človeka je zákon ekvivalencie vedomia a jeho súdov, zákon ekvivalencie ako rámec slobody.*“ (s. 206) Aj keď Jusko hovorí o didaktike vyučovania filozofie: „*V príručkách a učebniciach výučby na školách je na prvom mieste požiadavka ´názornosti´. Názornosť je primeraná predstavivosti a zrozumiteľnosti problému, názornosť je matka jasnosti, takpovediac pravidlom par excellence. Lenže ako je to s touto prísnu požiadavkou v oblasti filozofie? Ako učiť názornosti tam, kde už moc zmyslových údov nesíaha (predstava tu nie je primárna)? Či nie je názornosť atavizmom klasickej mysle, predpokladom, axiómou, dogmou myslenia objektov?*“ (s. 208)

Dvesto osem strán nastolovania a riešenia problémov, z ktorých mnohé si kládla do svojho výskumu už klasická filozofia, núti predovšetkým odborníkov – filozofov, prírodovedcov i jazykovedcov, aby reagovali na Juskove závery, ktoré sú často naozaj prolegomenami.

Gabriela Rakúsová

K medzinárodnému festivalu duchovných piesní byzantského obradu

Trinásty ročník tohto európsky známeho a už tradičného podujatia prebiehal 19. – 20. novembra 2004 na dvoch miestach: v Katedrálnom chráme sv. Jána Krstiteľa v Prešove a v Dome umenia v Košiciach. Záštitu nad festivalom, na ktorý pozývalo Gréckokatolícke biskupstvo Prešov a Gréckokatolícky apoštolský exarchát Košice, mal minister kultúry SR Rudolf Chmel.

Slávnostný večer v Košiciach otvoril košický Katedrálny zbor sv. Cyrila a Metoda. V jeho podaní odznel starosloviensky Otčenáš, ktorý zdvihol preplnený Dom umenia zo stoličiek. Moderátor Vladimír Se-
man parafrázoval „hlas“ z cudziny: My vám závidíme vašu vieru, že ste

si ju zachovali, hoci to nebolo vždy ľahké. Tieto slová odštartovali privítanie hostí, súborov i organizátorov a sponzorov podujatia. „Vstup do EÚ – to je vstup do klubu vyvolených, ale Slovensko je aj v inom spoločenstve, v spoločenstve Slovanov,“ pokračoval moderátor po odznení repertoáru Zboru sv. Cyrila a Metoda pri Katedrálnom chráme narodenia Presvätej Bohorodičky. Prvá zmienka o gréckokatolíckom cirkevnom speváckom zbore v Košiciach je zaznamenaná v kronike farnosti z r. 1851. Po násilnej likvidácii gréckokatolíckej cirkvi v 50. rokoch bola činnosť zboru prerušená, obnovila sa v roku 1968. Spevokol obohacuje bohoslužby nielen v katedrálnom chráme v Košiciach, ale aj v chrámoch celého exarchátu. Podobné poslanie má aj Pravoslávny zbor Katedrálného chrámu sv. kniežaťa Alexandra Nevského z Prešova. Má však oveľa mladšiu históriu. Vznikol r. 1990.

„Potrebuje Slovensko Cirkev?“ položil priam rečnícku otázku moderátor Seman. „Jej budúcnosť závisí aj od toho, akých budeme mať kňazov,“ pokračoval, aby uviedol spolu s obrovským aplauzom obecnstva Mužský zbor bohoslovcov sv. Romana Sladkopevca z Prešova, ktorý pôsobí na Bohosloveckej fakulte PU a bol založený roku 1993 ako univerzitný zbor bohoslovcov. V jeho repertoári sú duchovné skladby rôznych autorov od 18. storočia po súčasnosť.

V druhej časti festivalu duchovných piesní byzantského obradu vystúpili zbory zo zahraničia. Pěvecké sdružení Slezan – Český Těšín má vo svojom repertoári okolo 300 skladieb od stredovekých až po súčasných skladateľov. Spevokol Slezan bol založený v roku 1945, zastupuje najzápadnejších Slovanov a je nositeľom Zlatej medaily lužických Srbov.

Počtom najväčší (42 osôb), priemerným vekom najmladší a jeden z najvýznamnejších v Európe – to je Chlapčenský zbor hudobnej školy zborového spevu – Mukačevo (Ukrajina). Bol založený v roku 1983 a už v roku 1986 sa stal laureátom Medzinárodného festivalu chlapčenských zborov a v nasledujúcich rokoch aj Medzinárodného festivalu detských spevokolov a Medzinárodného mládežníckeho hudobného festivalu, je držiteľom mnohých prestížnych ocenení, vystupoval v 17 krajinách Európy. Tento „anjelský zbor, zbor anjelov“, ako ho moderátor viac ráz nazval, si od vstupu na scénu získal všetkých prítomných. Tým najmenším „anjelikom“ veľké dosky s notami zakrývali hrude, na ktorých bolo vidieť oduševnenie, s akým spievali napríklad aj Kyrie od Mozarta. Náročný repertoár týchto zväčša maloletých chlapcov, ich disciplína a estetika vystúpenia primáli divákov – poslucháčov ku skandovanému potlesku a ten vyústil do prídavku a k opätovným ováciam.

Po tomto nesporne úspešnom vystúpení mal neľahkú úlohu zaujať obecnstvo 20-členný Komorný zbor Cantus z Užhorodu, ktorý sa v Košiciach zastavil po veľmi úspešnom turné v Švajčiarsku. Tento komorný miešaný zbor bol založený v roku 1986 a jeho členmi sú učители a študenti hudby a spevu. Získal prvé miesto na Medzinárodnej súťaži zborového spevu a stal sa laureátom 14. Medzinárodného festivalu. Je-

ho repertoár tvoria prevažne sakrálné skladby svetoznámych skladateľov 18. – 20. storočia, ako aj ľudové piesne v úprave známych autorov. Aj tento zbor zaspieval starosloviensky Otčenáš.

„Žuravli“ – tak sa nazýva reprezentačný mužský zbor Združenia Ukrajincov Poľska. Vznikol v roku 1972 a už od druhej polovice 70. rokov ho pokladali za jeden z najlepších mužských amatérskych zborov na svete. Zaujímavé je pri ňom to, že ho tvoria prevažne potomkovia násilne deportovaných Ukrajincov z éry komunistického režimu v rámci akcie „WISLA“ v r. 1947. Preto sa zbor schádza na skúšky a koncerty raz za mesiac – v sobotu a v nedeľu – z celého Poľska. Spievajú v ňom výlučne amatéri – muži rôzneho veku. Repertoár zboru tvoria sakrálné skladby od najstarších dôb až po súčasnosť, a to klasické i ľudové piesne.

Tento zbor zavŕšil prehliadku súborov, ale nie programu festivalu. Pri jeho odchode javisko potemnelo, z dvoch strán naň prichádzali z zvukov zvonov účinkujúce telesá a z hľadiska postupovali malí chlapi z mukačevského zboru so zažatými sviecami. Zaznel klavír a celé javisko zaspievalo Buď blahoslavené meno Božie! Obrovský zbor, zložený zo zástupcov rôznych národov, vytvoril „spoločenstvo k oslave Boha a toto spoločstvo tým nadobúda aj transcendentný rozmer“ (Mons. Milan Chatur, CSsR, košický apoštolský exarcha). Moderátor pozval na javisko Mons. ThDr. Jána Babjaka, SJ, prešovského eparchu, ktorý okrem iného povedal: „V dnešnom svete už máločo sa vie dotknúť človeka. Sme všetkým nasýtení. Ale pri tej hojnosti sme možno duchovne prázdni.“ No predpokladal, že duchovné spevy, ktoré odznievali, sa dotkli všetkých sŕdc a zaplavili duše radosťou a krásou. Vo veľmi estetickom bulletine sa Mons. ThDr. Ján Babjak vyjadruje, že „duchovná pieseň približuje človeka k Bohu, ale aj ľudí navzájom“.

Zaznela záverečná pieseň XIII. ročníka Medzinárodného festivalu duchovných piesní byzantského obradu Mnohaja i blahaja lita pod taktovkou Mgr. Leontína Dohoviča, súčasne dramaturga Festivalu, ktorý v spomínanom bulletine uviedol: „Je priam symbolické, že Festival sakrálnych skladieb východného obradu sa uskutočňuje v regióne východného Slovenska, kde sa dlhé stáročia až po dnešný deň zachovali byzantské hudobné tradície a liturgické spevy v cirkevno-slovanskom jazyku, obohatené ľudovými slovnými a hudobnými prvkami“. Podobne sa o obsahu festivalu vyjadril i minister kultúry SR Rudolf Chmel, keď povedal, že „duchovné piesne, ktoré sú súčasťou repertoárov zúčastnených speváckych zborov, nemožno napriek ich úctyhodnej tradícii spájať len s minulosťou. Naopak, vďaka svojej liturgickej hodnote sú neoddeliteľnou súčasťou aj dnešného duchovného sveta veriacich byzantského obradu“.

Uplynulý XIII. ročník Medzinárodného festivalu duchovných piesní byzantského obradu, toto ojedinelé kultúrne podujatie nielen v strednej Európe, ale aj v širšom európskom kontexte, zanechalo v dušiach návštevníkov silnú pozitívnu stopu. Azda vydrží do nasledujúceho ročníka, ktorý bude o dva roky.

Gabriela Rakúsová